

Bartol Felbinger i gradnja dvora Januševec

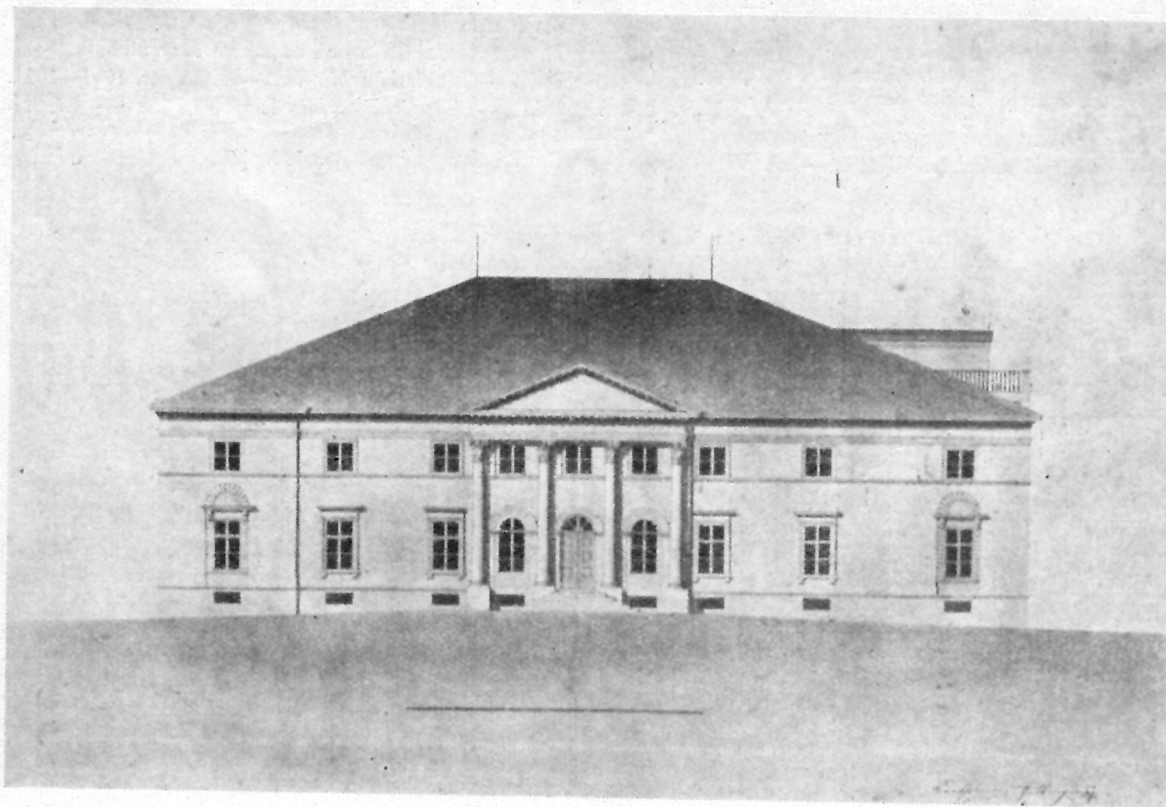
GRETA JURISIĆ

»...najljepši dvor u cijeloj Hrvatskoj: Januševec. Očito je da su ga gradili strani arhitekti, govori se, da ga je dala po francuskim arhitektima graditi Marija Lujza, žena Napoleona Velikoga! — Nije lako naći istinu, ali svakako sve tu diše drugčijim dahom, sve je to izdaleka dopremljeno!«¹

Ovako je govorio Đuro Szabo. Međutim, mi danas moramo o tom jedinstvenom arhitektonskom spomeniku govoriti kao o ruševini, u koju ga je pretvorio okupator u zadnjim danima svog pustošenja, a za koji ne bi ni najveća materijalna žrtva smjela biti prevelika, da se spasi od potpune propasti.

¹ G j u r o S z a b o: *Kroz Hrvatsko Zagorje*

Sl. 1 — Felbingerova skica sjevernog pročelja

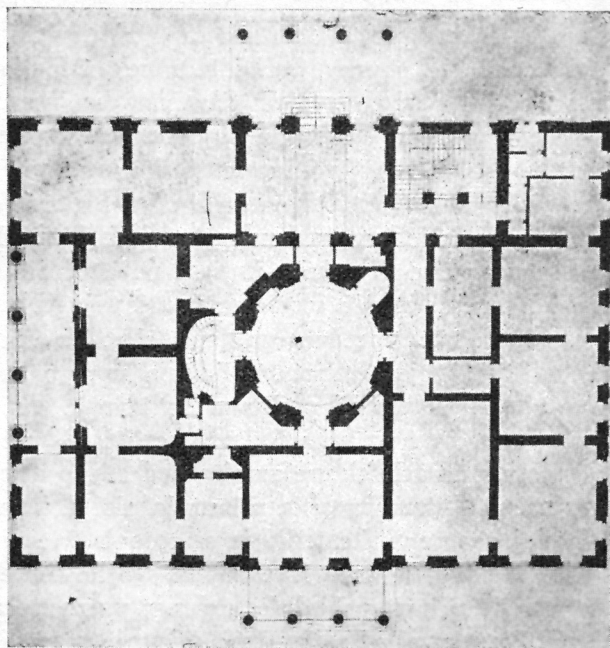

Smješten na manjoj uzvisini nad Savskom dolinom, prilagođen je svojom vertikalnom koncepcijom padu terena. Glavni kat — visoko prizemlje — naglašeno je tipičnim klasicističkim visokim prozorima s polukružnim lukovima iznad jako naglašenog vijenca (nadvoja). Podređeni I. kat riješen je mirnim nizom niskih otvora iznad dosta naglašene vrpce kordonskog vijenca. — Nad njima se proteže jaki glavni vijenac sa širokim pasom i finim razrađenim profilima, koji prolazi unaokolo čitave zgrade i kao arhitrav na korintskim — značajnim za ampir — glavicama stupova i pilastara srednjih partija pročelja.

Nisko prizemlje s jednostavnim prozorima i naglašenom horizontalom fugama u žbuci najmarkantnije je na južnom pročelju, gdje je vid-

Ijivo u čitavoj visini. Na sva je četiri pročelja mirni dojam horizontale prekinut smjelim ubacivanjem vertikalnog elementa u srednjem dijelu, u kojem velike prozore visokog prizemlja prate jednostavniji detalji. Na istočnom je pročelju srednji dio naglašen sa dvije grupe po tri plitka pilastra, dok je na zapadnoj strani taj srednji dio naročito naglašen sa četiri vitka stupa, iza kojih kao da je izdubena visoka niša s terasom. Na sjevernom pročelju uz tipične prozore visokog prizemlja, po dva na poljima uz uglove, javljaju se jednostavni prozori u poljima uz sredinu, te se čitavo jednostavno i mirno pročelje podređuje otmjenom ulaznom portiku sa četiri stupa, koji nose jaki arhitrav i timpanon. Južno je pročelje svojom visinom najdominantnije, i na njemu se toliko ne primjećuje prekinuti horizontalni niz prozora iza visokih stupova terase u srednjem dijelu, koja leži na lukovima trijema niskog prizemlja.

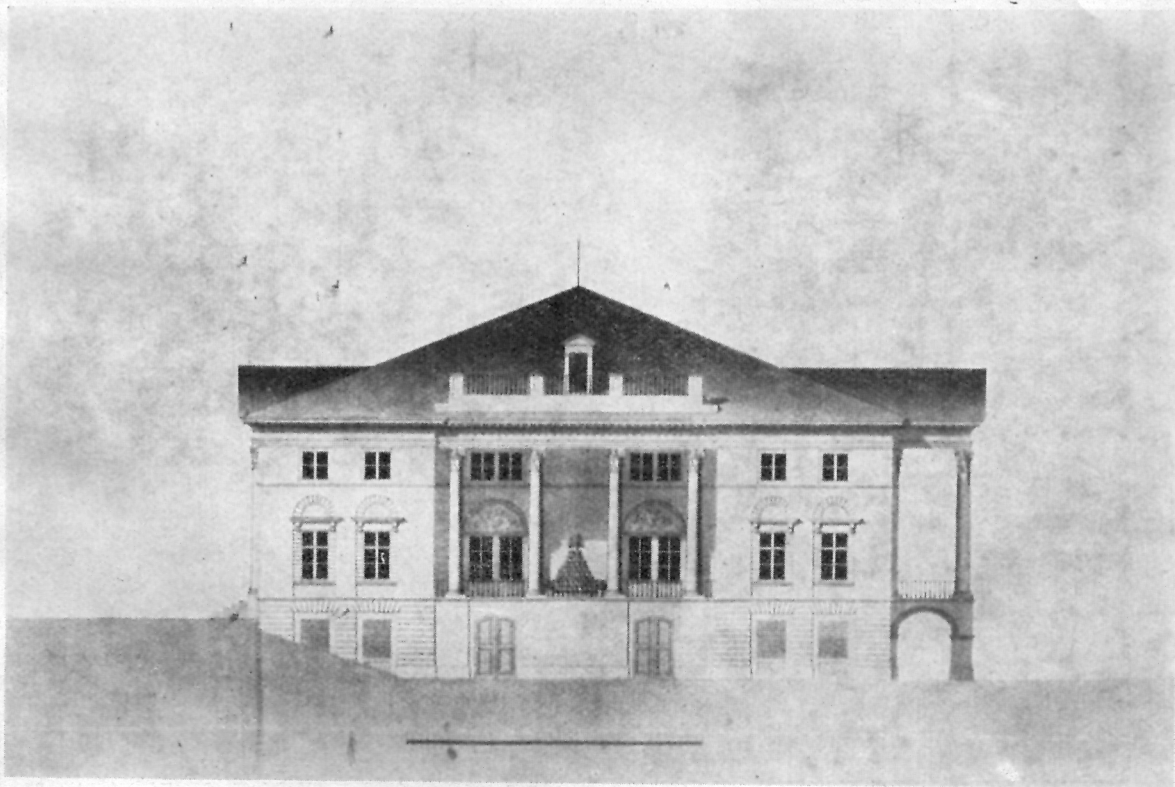
Ispod portika sjevernog pročelja ulazi se uz nekoliko stepenica neposredno u vestibul pa dalje u »kapelu«, kako je ova rotunda nazvana (vjerojatno je postojala kućna kapela u onoj dubokoj polukružnoj niši), t. j. u okruglu dvoranu s promjerom od preko 8 metara i visinom od 11 me-

Sl. 2 — Tlocrt

tara kroz čitavu visinu dvora. U njoj na osam pilastara leži jak vijenac i kupola, u koncepciji i u detaljima kopija one u Dôme des Invalides. Iz ove se rotunde neposredno prolazi u južnu dvoranu

Sl. 3 — Felbingerova skica zapadnog pročelja

s izlazom na južnu terasu i pogledom na čitavu Savsku dolinu preko do Mokrica i Plješivice. I ovaj salon — prema Neustädteru nekad blagovaonica — visinom svojom zauzima dva kata.² Ostale se prostorije nižu na obje strane i svojim raznim oblikom i veličinom daju ugodan i zanimljiv dojam. Istočno je krilo očito pretrpjelo neke adaptacije prilagođene potrebama kasnijih raznih vlasnika. U prvom je katu na istočnom i zapadnom traktu niz soba prekinut na jugu visinom salona. Sporedno zavijeno eliptično stubište, koje svojom smionom linijom upravo zapanjuje, čini vezu od podruma do tavana. Veće stubište, koje se nalazi uz ulazni vestibil — prema pravilima arhitekture ampira podređeno i nenaglašeno — vodi nas iz prizemlja do I. kata. Ugođaj ovog stubišta teško je samo opisati: smireno, skladno, izvrsno izvedeno u svojim omjerima i detaljima pobuđuje dobrog poznavaoča djela Bartolomeja Felbingera na slutnje o graditelju Januševca.

Potpunu cjelinu s dvorom i njegovom koncepcijom činile su gospodarske zgrade sa staklenici-

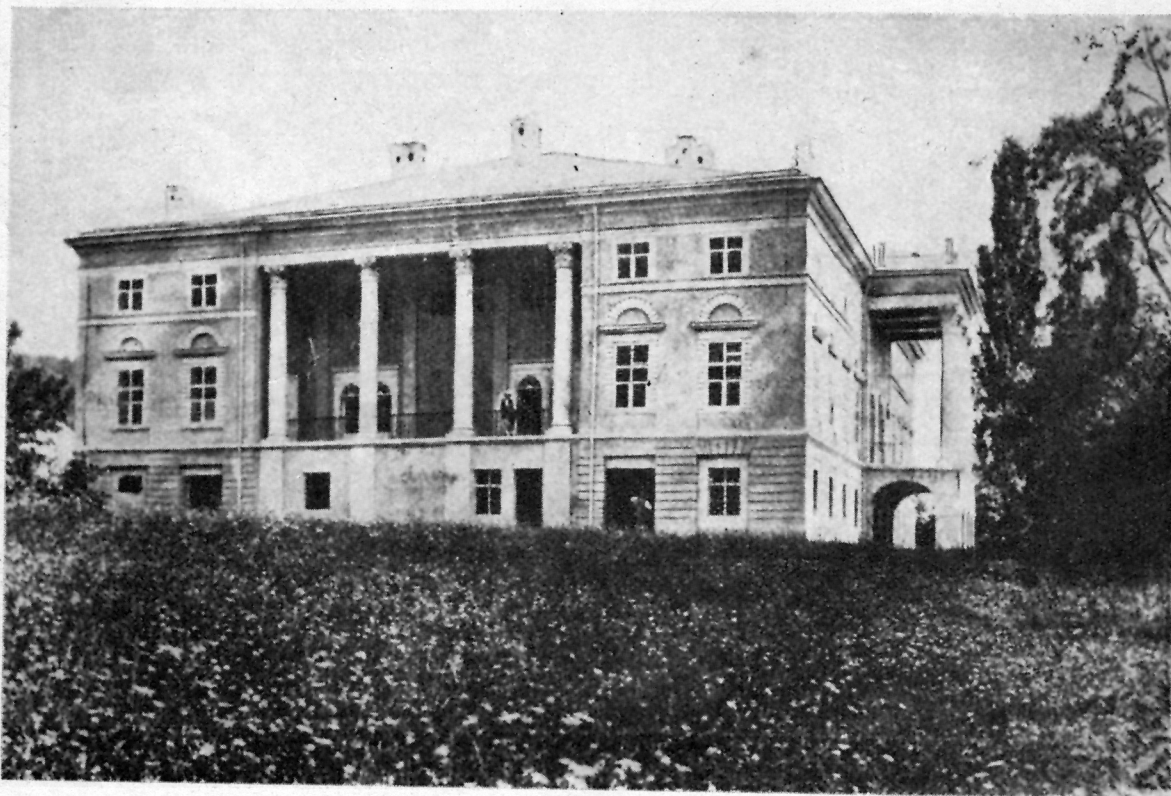
² *Le ban Jelačić et les événements en Croatie depuis l'an 1848 par le lieutenant-feldmaréchal Joseph baron Neustaedter.*

ma, smještene nasuprot sjevernom pročelju u dobro odmjerenoj udaljenosti. Postavljene strogo simetrično sa dva postrana krila i u srednjem dijelu povučenim krilima, koja su tako obuhvaćala oveći prostor ispred staje i kolnica, svojom niskom izgradnjom bile su podređene samom dvoru, ali su ipak djelovale otmjeno s pomno razrađenim pročeljima.

Misao veze *Bartola Felbingera* s gradnjom dvora Januševca nije neosnovana, kada je poznato njegovo najjače djelovanje u Zagrebu i okolici (Bregana) upravo u doba gradnje Januševca, kada se znade, da je u to doba on najznačajniji graditelj i nadbiskupije i plemstva, a njegovi »crteži i nacrti upućuju nas na to, da je on savjesno studirao i teorijsku stranu novog klasičnog stila«³ Sve ove slutnje donekle su potvrđene, kad su nedavno pronađene dvije skice zapadnog i sjevernog pročelja dvora Januševca, s natpisom »*Bartholomej Felbinger Bürgl, Baumeister Agram*« — Ove su skice poslije rata pronađene u dvoru Velikom Bukovcu, koji je vjerojatno također gradio sam Felbinger ili njegov sin,

³ Dr. A. Schneider: *Bartolomej Felbinger*, Hrvatska Revija 1929.

Sl. 4 — Fotografija zapadnog pročelja

a kod nedavnog su inventiranja u Povijesnom muzeju identificirane.

Razlike između skica i izvedenog zapadnog pročelja neznatne su (nije izvedena terasa na krovu i detalji na arhitravu srednjeg dijela), dok su na sjevernom pročelju jača odstupanja u izvedbi: po dvije prozorske osi na poljima uz uglove, te ulazni portik kao zasebno tijelo dok je na skici ulaz predočen i skromno naglašen sa četiri polukružna pilastra i timpanonom u samom krovu. Veća visina krova možda je bila i izvedena

te kasnije smanjena, kad je Corberon skinuo s krova bakreni lim, pa je dvor dulje vremena bio izvrnut nevremenu i oštećenju.⁴

U ovom kratkom prikazu izneseni su prvi rezultati većeg i detaljnog istraživanja i traganja za dokumentima o gradnji dvorca Januševca, o vremenu njegove gradnje, a naročito o njegovu autoru.

⁴ Neustädter, n. dj.

Sl. 5 — Fotografija sjevernog pročelja

Sl. 6 Fotografija rotunde (unutrašnjost)

